

Албанско многогласно пеене: крехки гласове между ежедневноста практика, идеологиите и политиката на ЮНЕСКО за наследството

Екехард Пистрик

Статията представя преглед на изследванията върху многогласното пеене в Албания в по-широкия контекст на многогласните традиции, базирани на бурдон, в Югоизточна Европа и Средиземноморието. Акцентът е поставен върху трансформационното и динамично измерение на тази традиция през XX век във връзка с процеси като урбанизацията, политиката на сценично представяне, хомогенизацията и фолклоризацията по време на комунистическото управление на Енвер Ходжа, както и върху преоценката на тази традиция в посткомунистическата епоха, белязана от масова миграция и културно обедняване. Подчертава се и неясната роля на ЮНЕСКО като основен транснационален участник с включването през 2008 на многогласното пеене в Албания в Списъка на нематериалното културно наследство. Основният аргумент е, че процесите на „преоткриване на традицията“, на нейната медиализация и хомогенизация са се простирали далеч отвъд социалистическия период и са започнали много преди Втората световна война, по време на управлението на крал Зог I. Въпреки тези постоянни трансформации, често свързани със звуковата политика, както се вижда от продължаващата теренна работа на автора в Южна Албания, многогласното пеене остава жизненоважно и отразява ключови аспекти на социалния живот, включително обреди на прехода и различни селски празници. Пеенето функционира и като важен културен катализатор за афективни състояния, свързани с променящите се житейски обстоятелства, политическата нестабилност и ежедневието. В статията се застъпва мнението, че конституирането на „звуковите общности“ (често символично формирани от местни мъжки групи, състезаващи се в пеене, докато седят на масата) значително укрепва способността на общностите и техните членове да се справят с предизвикателствата на дълготрайна трансформация.

Ключови думи: Балкани, многогласно пеене, трансформация, идеологии, комунизъм, наследство

Проф. д-р Екехард Пистрик,
Институт за интердисциплинарно музикално образование,
Частен музикален университет „Густав Малер“,
Клагенфурт, Австрия;
e-mail: eckehard.pistrick@gmpu.ac.at

Bibliography

Ahmedaja, Ardian, ed. (2011). *European Voices II. Cultural Listening and Local Discourse in Multipart Singing Traditions in Europe*. Vienna et al.: Böhlau, 2011.

Becker, Judith (2004). *Deep Listeners – Music, Emotion and Dancing*. Bloomington: Indiana University Press, 2004.

Dungu, Peter (1940). *Lyra Shqiptare: Canti Popolari Albanesi*. Agostini: Novara, 1940.

Gurakuqi, Karl, Filip Fishta (1937). *Visaret e Kombit*. Vol. 1. Tirana: Shtypshkronja „Nikaj“, 1937.

Hoxha, Enver (1977). *Mbi Letërsinë dhe Artin*. Tirana: Shtëpia Botuese 8 Nëntori, 1977.

Jahaj, Zeno (2023). Scandal of the UNESCO file: Albanian Polyphony Has Its Origins in Byzantine Church Music. – In: *Gazeta Panorama*, <https://www.panorama.com.al/skandalidosja-e-unesko-s-polifonia-shqiptare-ka-prejardhjen-nga-muzika-kishtare-bizantine/> (4.09.2025).

Kartomi, Margaret (1981). The Process and Results of Musical Culture Contact: A Discussion of Terminology and Concepts. – In: *Ethnomusicology*, 1981, No. 25 (2), pp. 227 – 249.

Keil, Charles, Steven Feld (1994). From Schizophonia to Schismogenesis: On the Discourse and Commodification Practices of “World Music” and “World Beat”. – In: **Keil, Charles, Steven Feld**. *Music Grooves – Essays and Dialogues*. London and Chicago: University of Chicago Press, 1994, pp. 257 – 289.

Koço, Eno (2015). *A Journey of the Vocal Ison*. Newcastle: Cambridge Scholars Publishers, 2015.

Kruta, Benjamin (1989). *Polifonia dyzërëshe e Shqipërisë Jugore*. Tirana: Akademia e Shkencave e RPS të Shqipërisë, Instituti i Kulturës Popullore, 1989.

Lortat-Jacob, Bernard, Benjamin Kruta (1988). *Albanie: Polyphonies vocales et instrumentals / Albania: Vocal and Instrumental Polyphony*. Chant du Monde LDX 274 897, 1988.

Pistrick, Eckehard (2015). *Performing Nostalgia: Migration Culture and Creativity in South Albania*. Abingdon and New York: Ashgate, Routledge, 2015.

Rejmer, Margo (2021). *Mud Sweeter than Honey: Voices of Communist Albania*. London: MacLehose Press, 2021.

Shituni, Spiro (1989). *Polifonia Labe*. Tirana: IKP, Albanian Academy of Sciences, 1989.

Stockmann, Doris, Wilfried Fiedler, Erich Stockmann (1965). *Albanische Volksmusik*. Band 1. *Gesänge der Çamen*. Berlin: Akademie-Verlag, 1965.

Sugarman, Jane (1997). *Engendering Song-Singing and Subjectivity at Prespa Albanian Weddings*. Chicago: Chicago University Press, 1997.

Tole, Vasil (2007). *Encyclopedia of Albanian Folk Iso-Polyphony*. Tirana: UEGEN, 2007.

UNESCO (2010). *Safeguarding Albanian Folk-Iso Polyphony*. <https://ich.unesco.org/en/projects/safeguarding-albanian-folk-iso-polyphony-00025> (15.06.2025).

Ulysses Foundation (2012). *Discovering Albania: World Premiere of the Earliest Sound Recordings from 1903 and from a Milestone Expedition in 1957*. Ulysses Foundation, 2012.

Кауфман, Николай (1968). *Българската многогласна народна песен*. София: БАН, 1968 [Kaufman, Nikolay (1968). *Balgarskata mnogoglasna narodna pesen*. Sofia: BAS, 1968].